

UDC 332.146:658.114:378
DOI: 10.24025/2306-4420.75(2).2025.334405

JEL Classification Code: D21, I20, R13

Article's History:

Received: 05.02.2025; Revised: 14.02.2025; Accepted: 24.02.2025.

Oleh Nastenکو*

Candidate for the Educational and Scientific Degree of Doctor of Philosophy

Cherkasy State Technological University

18006, 460 Shevchenko Blvd, Cherkasy, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-5005-4168>

Regulatory background of strategic partnership between business and education in the region

Abstract. The relevance of the research topic is due to the need to ensure high-quality training of specialists capable of meeting current requirements of regional labour markets. In the post-war period, the speed of Ukraine's economic recovery will largely depend on effective cooperation between educational institutions and business representatives at the regional level. At the same time, the legal and regulatory framework for this partnership is still fragmented and insufficiently adapted to practical and current needs of the parties. The imperfection of the legislative framework hinders the development of dual education, the implementation of educational programmes coordinated with the requirements of employers, and the formation of sustainable institutional mechanisms for cooperation. That is why scientific understanding and improvement of the regulatory framework for partnership between education and business is of particular importance today. It opens up opportunities for harmonising the interests of participants in the educational process and business entities, helping to increase the competitiveness of graduates in the labour market. The solution of this problem is a prerequisite for the formation of an effective regional policy in the field of human capital and innovative development. *The purpose* of the study was to assess the regulatory framework of Ukraine to intensify various aspects of strategic partnership between business and education as a condition for regional economic recovery during the war and the post-war period. Social relations arising in the process of regulatory and legal framework of cooperation between educational institutions and business entities in the context of regional development are *the object* of research. *The task* of the study is to identify problematic aspects of the current regulatory framework for strategic partnership between business and education in Ukraine at the regional level and to substantiate the directions for its improvement. A systematic approach to the analysis of legal acts that regulate the interaction between business and education, as well as methods of scientific abstraction and logical generalisation were *the methodological basis* of the study. Based on the results of the study, recommendations were formulated to improve the regulatory framework for partnerships between education and business in the country's regions. *The scope of application* of the research results covers regulatory activities of state authorities, practical activities of educational institutions, strategic planning of business entities and the development of regional development programmes. *The results* of the study will allow to: increase the efficiency of the implementation of educational programmes of educational institutions of Ukraine through more intensive involvement of representatives of the business sector; promote the integration of education, science and production as a key condition for the development of human capital in the regions of the country; direct the efforts of regional authorities, educational institutions and businesses to restore the regional economy in the post-war period

Keywords: post-war economic recovery of the region, quality of specialist training, staffing of business, human capital, educational programme

*Corresponding author

Олег Настенко

Здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Черкаський державний технологічний університет

18006, бульв. Шевченка, 460, м. Черкаси, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-5005-4168>

Нормативне підґрунтя стратегічного партнерства бізнесу та освіти в регіоні

Анотація. Актуальність теми дослідження зумовлена потребою у забезпеченні якісної підготовки фахівців, здатних задовольнити сучасні вимоги регіональних ринків праці. У повоєнний період швидкість процесів відновлення економіки України значною мірою буде залежати від ефективної взаємодії між закладами освіти та представниками бізнесу на регіональному рівні. Водночас нормативно-правове регулювання цього партнерства поки що залишається фрагментарним і недостатньо адаптованим до практичних і актуальних на сьогодні потреб сторін. Недосконалість законодавчої бази стримує розвиток дуальної освіти, реалізацію освітніх програм, узгоджених з вимогами роботодавців, та формування сталих інституційних механізмів співпраці. Саме тому наукове осмислення та удосконалення нормативного підґрунтя партнерства між освітою та бізнесом сьогодні набуває особливої значущості. Зазначене відкриває можливості для гармонізації інтересів учасників освітнього процесу та суб'єктів господарювання, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Вирішення цього завдання є необхідною умовою для формування ефективної регіональної політики у сфері людського капіталу та інноваційного розвитку. *Метою дослідження* виступає оцінка нормативного забезпечення України щодо активізації різних аспектів стратегічного партнерства бізнесу та освіти як умови відновлення економіки регіонів під час війни та в повоєнний період. *Об'єктом дослідження* виступають суспільні відносини, що виникають у процесі нормативно-правового регулювання співпраці між закладами освіти та суб'єктами господарювання в контексті регіонального розвитку. *Завдання дослідження* полягає у виявленні проблемних аспектів чинного нормативно-правового забезпечення стратегічного партнерства між бізнесом та освітою в Україні на регіональному рівні та обґрунтуванні напрямів його удосконалення. *Методологічною основою дослідження* виступив системний підхід до аналізу нормативно-правових актів, що регламентують взаємодію бізнесу та освіти, а також методи наукової абстракції та логічного узагальнення. *За результатами дослідження* сформульовано рекомендації щодо вдосконалення нормативного підґрунтя партнерства освіти і бізнесу в регіонах країни. *Сфера застосування результатів* дослідження охоплює нормотвірну діяльність органів державної влади, практичну діяльність закладів освіти, стратегічне планування суб'єктів господарювання та розробку регіональних програм розвитку. *Результати* дослідження дозволять: підвищити ефективність реалізації освітніх програм закладів освіти України через більш інтенсивне залучення представників підприємницького сектору; сприяти інтеграції освіти, науки та виробництва як ключової умови розвитку людського капіталу в регіонах країни; спрямувати зусилля регіональних органів влади, освітніх установ і бізнесу на відновлення регіональної економіки в повоєнний період.

Ключові слова: повоєнне відновлення економіки регіону, якість підготовки фахівців, кадрове забезпечення бізнесу, людський капітал, освітня програма

Вступ

Сучасні умови цифровізації всіх сфер життєдіяльності людини, динамічного розвитку й впровадження новітніх технологій у виробничі та управлінські процеси, а, отже, і зростаючої конкуренції на ринку праці за професіоналів, які такими технологіями володіють, суттєво трансформують систему суспільних відносин і соціальної взаємодії в регіоні і країні. За таких умов ефективне функціонування регіональної економіки неможливе без нагромадження якісного людського капіталу, формування якого більшою

мірою відбувається в освітньому середовищі. Водночас заклади освіти потребують чіткого орієнтуру щодо поточних і стратегічних потреб ринку праці, що може бути забезпечено лише за умови системної і взаємовигідної співпраці з бізнесом. І організація такої співпраці може бути реалізованою у досить широкий спектр способів – від запрошення професіоналів з виробництва для викладання здобувачам навчальних курсів й обговорення змісту освітньої програми у складі групи її розробників до створення філіалу закладу освіти на підприємстві, і навпаки, і використання виробництва в якості бази для стажування та працевлаштування здобувачів і випускників. У основі реалізації більшості з можливих способів взаємодії бізнесу і освіти здебільшого лежать особисті домовленості та дружні зв'язки представників бізнесу і освіти, що робить таку взаємодію точковою, не поширеною на весь регіон або країну. Разом з тим, наявність нормативного підґрунтя для такого партнерства дозволить створити передумови для його інституціоналізації, узгодження інтересів стейкхолдерів і забезпечення правової визначеності процесу співпраці освіти і бізнесу. Особливої ваги питання набуває в регіональному контексті, де взаємодія бізнесу та освіти здатна не лише зменшити рівень безробіття, а й сформувати спеціалізовані професійні екосистеми, які покликані відповідати потребам економічного розвитку конкретного регіону. Вивчення нормативного підґрунтя дозволить виявити наявні бар'єри та розробити рекомендації щодо їх усунення на законодавчому рівні. Таким чином, дослідження є своєчасним і важливим для формування ефективної освітньо-економічної політики регіонального розвитку.

Огляд літератури

Враховуючи той факт, що проблематика підвищення, з професійної точки зору, рівня готовності випускників закладів освіти до виходу на ринок праці, тобто наявності в них знань і вмінь, які на кожен конкретний момент є затребуваними роботодавцями, була актуальною для економіки України протягом всього періоду незалежності, можна припустити, що за тематикою співпраці бізнесу і освіти існує достатня кількість опублікованих вітчизняних наукових досліджень. Аналіз даних каталогу «Наукова періодика України» Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського повністю підтвердив цю гіпотезу, причому останніми роками інтенсивність досліджень у цьому напрямку лише зростає. Так, М. Кизим, В. Хаустова та О. Решетняк доводять, що з метою створення і поширення в країні моделі сучасного університету (університет 4.0) важливо забезпечити організаційні та економічні важелі взаємовигідного партнерства бізнесу освіти і науки (Кизим *та ін.*, 2021). Н. Грабовенко конкретизує механізм участі органів державної влади та представників ділового середовища у справі підвищення якості вищої освіти (Грабовенко, 2020). І. Мазур доводить необхідність створення і впровадження стратегії розвитку взаємодії освіти, науки та представників бізнесу (Мазур, 2014). Ю. Максимова, О. Рудик, О. Максимов та Є. Задорожний обґрунтовують доцільність закладання інструменту прелімінарингу в основу співпраці та партнерства освіти і бізнесу задля підвищення результативності такої взаємодії (Максимова *та ін.*, 2024). О. Якушев в якості найбільш дієвого інструменту взаємодії бізнесу і освіти визначає створення бізнес-інкубаторів в межах спеціально створених інноваційно-освітніх кластерів (Якушев, 2017). С. Нестеренко, І. Вахович та Д. Матрунчик у своїх дослідженнях доводять, що завдяки тісній співпраці бізнесу і освіти регіональна економіка отримає інноваційні рішення та конкурентні переваги, що в повоєнний період стане умовою для її оздоровлення (Нестеренко, 2021; Вахович & Матрунчик, 2023). М. Крупка, Н. Демчишак та О. Щуревич підтверджують попередню думку та наголошують, що для цього на державному та регіональному рівнях потрібно докладати зусиль у вигляді стимулюючих заходів (Крупка *та ін.*, 2023). О. Мотузенко та Ю. Сисоєва доводять, що посилення взаємодії між освітою та бізнесом дозволить наблизити виконання на регіональному рівні Цілей сталого розвитку (Мотузенко & Сисоєва, 2019). О. Кірдан доводить, що успішна взаємодія

освіти, науки і бізнесу має стати підґрунтям для наближення стану економіки знань в країні (Кірдан, 2019). Проте, не зважаючи на досить потужний науковий доробок українських дослідників в обраній тематиці, питання наявності та достатності нормативного підґрунтя для успішної реалізації не поодиноких, а масштабних проєктів взаємодії бізнесу і освіти на сьогодні майже не піднімаються.

Мета роботи полягає у оцінці наявного в Україні на даний момент нормативного підґрунтя щодо стратегічного партнерства бізнесу та освіти як умови відновлення економіки регіонів під час війни та в повоєнний період.

Наукова новизна роботи полягає у систематизації чинного нормативно-правового забезпечення партнерства між освітою та бізнесом на регіональному рівні. Запропоновано авторське бачення переваг окремих законодавчих норм як для закладів освіти, так і для суб'єктів господарювання з метою посилення ефективності взаємодії. Сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення нормативного підґрунтя партнерства освіти і бізнесу в контексті повоєнного відновлення та забезпечення регіональної економіки кваліфікованими кадрами.

Матеріали і методи

В основу дослідження покладено аналіз нормативних документів України, що так чи інакше регламентують різні аспекти можливої співпраці освіти і бізнесу. Вихідною інформаційною базою дослідження є пошукова система Офіційного порталу Верховної Ради України (<https://zakon.rada.gov.ua>). У процесі роботи використано методи наукової абстракції та логічного узагальнення з метою виокремлення ключових положень нормативних документів, що безпосередньо регламентують різні аспекти співпраці освіти і бізнесу, обґрунтування тих позитивних аспектів, що кожне положення дозволить отримати окремо освіті та бізнесу й окреслення напрямів стратегічного розвитку нормативної бази України в сфері активізації співробітництва між закладами освіти та представниками ділового середовища України.

Результати та обговорення

В умовах сучасних соціально-економічних трансформацій формування якісного людського капіталу виступає одним із ключових чинників забезпечення сталого розвитку регіонів і взагалі ключовою умовою виведення економіки країни з кризового стану, викликаного військовим нападом РФ. Дійсно, висококваліфіковані, талановиті й мотивовані працівники є необхідною передумовою для ефективного функціонування суб'єктів господарювання всіх видів економічної діяльності, впровадження інноваційних технологій у виробництво й управління та зростання рівня продуктивності праці. Для реалізації цієї вимоги на практиці системи професійної та вищої освіти мають відповідати запитам регіонального ринку праці та трансформуватися відповідно до зміни поточних й стратегічних потреб економіки регіону. Однак без налагодження тісної співпраці з бізнесом реалізація цього завдання є складною і майже нездійсненною. Бізнес, у свою чергу, зацікавлений у підготовці фахівців, які володіють не лише теоретичними знаннями, а й практичними навичками, що відповідають сучасним вимогам виробництва і які здатні своєю працею постійно підвищувати інноваційний рівень виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання (Захарова & Настенко, 2023). Саме тому питання нормативного забезпечення партнерства між закладами освіти та представниками ділового середовища набуває особливої актуальності для сьогоднішнього стану розвитку українського регіонального ринку праці. Розробка відповідної нормативно-правової бази дасть змогу гармонізувати інтереси сторін та сприятиме формуванню регіональної системи підготовки кадрів нового покоління.

Наявність досконалої нормативно-правової бази, яка б усебічно регулювала різні аспекти взаємодії закладів освіти та представників бізнесу задля досягнення однієї мети –

забезпечення регіональної економіки висококваліфікованими молодими фахівцями, виступає ключовою умовою для відновлення економіки в повоєнний період. Досконала нормативна база сприяє поширенню практики укладання договорів між закладами освіти та представниками ділового середовища регіону з різними цілями (від проходження практики здобувачів на базі підприємства і працевлаштування випускників за фахом до проведення спільних наукових досліджень і запровадження спеціальних курсів підвищення кваліфікації для працівників підприємства). Це, у свою чергу, створює умови для більш тісної інтеграції освіти, науки та виробництва, що відповідає сучасним європейським підходам до розвитку людського капіталу. Наявність чітко виписаних процедур і правових гарантій для всіх сторін забезпечить довіру до партнерства та буде стимулювати роботодавців до більш активної участі в освітньому процесі. Крім того, така співпраця дозволить швидко адаптувати освітні програми до безперервних змін потреб ринку праці та впроваджувати інноваційні форми навчання. У підсумку, досконала нормативно-правова база сприяє формуванню сталих інституційних механізмів партнерства, що є критично важливими для ефективного відновлення економіки та підвищення її конкурентоспроможності.

В Україні за останні роки сформовано низку законів та підзаконних актів, що тим чи іншим боком сприяють розвитку партнерства між закладами освіти і бізнесом. Розглянемо ключові з них та зробимо спробу надати інтерпретацію положень кожного документа щодо тих вигід, які отримують відповідно заклади освіти та бізнес від реалізації норм законів на практиці (таблиця 1).

Таблиця 1. Оцінка спрямованості нормативних документів України на підтримку і пропагування різних аспектів партнерства освіти та бізнесу

Нормативний документ	Цитата з документу	Інтерпретація для закладів освіти	Інтерпретація для бізнесу
1	2	3	4
Закон України «Про освіту» №2145-VIII від 05.09.2017 р.	Дуальна форма – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання у закладах освіти з навчанням на робочих місцях суб'єктів господарювання, а також під час виконання робіт та/або надання послуг за гіг-контрактом, для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору (ст. 9)	Сприяє посиленню практичної складової навчання, забезпечує здобувачам освіти можливість застосовувати і закріплювати теоретичні знання у реальному виробничому середовищі, що підвищує їх майбутню конкурентоспроможність на ринку праці як фахівців	Дозволяє формувати кадровий резерв з урахуванням стратегічних потреб виробництва, скорочуючи витрати на додаткове навчання нових працівників через можливість відбору найкращих здобувачів під час їх навчання
Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» №103/98-ВР від 10.02.1998 р.	Заклади професійної (професійно-технічної) освіти, органи управління освітою, засновники долучають до тематичного, вихідного контролю знань, умінь та навичок здобувачів освіти, їх кваліфікаційної атестації представників роботодавців, їх організацій та об'єднань (ст. 26)	Підвищення об'єктивності оцінювання й узгодження освітнього процесу з потребами ринку праці, що дозволяє формувати випускників із компетентностями, актуальними для сучасного виробництва	Забезпечує можливість впливати на якість підготовки майбутніх працівників, надає можливість відбору талантів і зменшує витрати на їх адаптацію, підвищує продуктивність праці з перших днів їх роботи
	Професійний стандарт – затверджені в установленому порядку вимоги до кваліфікації працівників, їх компетентності, що визначаються роботодавцями і слугують основою для формування професійних кваліфікацій (ст. 33)	Дозволяють адаптувати зміст освітніх програм до актуальних потреб ринку праці, забезпечують відповідність підготовки випускників очікуванням роботодавців, що підвищує якість освітнього процесу та забезпечує конкурентоспроможність випускників	Отримує чіткі орієнтири щодо рівня компетентностей майбутніх працівників, що спрощує процес найму, сприяє зниженню витрат на додаткове навчання персоналу та підвищенню ефективності кадрової політики

Продовження таблиці 1.

Нормативний документ	Цитата з документу	Інтерпретація для закладів освіти	Інтерпретація для бізнесу
1	2	3	4
Закон України «Про фахову передвищу освіту» №2745-VIII від 06.06.2019 р.	Залучення здобувачів фахової передвищої освіти та роботодавців як повноправних партнерів до процедур і заходів забезпечення якості освіти (ст. 17)	Дозволяє закладам освіти краще розуміти потреби ринку праці та оперативно адаптувати освітні програми, забезпечує відповідність знань випускників вимогам роботодавців	Дозволяє впливати на підготовку майбутніх фахівців відповідно до реальних запитів підприємств, що забезпечує більш ефективне кадрове планування
	Взаємодія з роботодавцями, їх організаціями та об'єднаннями, іншими соціальними партнерами, професійними об'єднаннями та сприяння працевлаштуванню випускників (ст. 29)	Можливість адаптувати зміст освітніх програм до потреб ринку праці та забезпечити релевантну підготовку здобувачів, що підвищить рівень працевлаштування випускників	Можливість впливати на формування професійних компетентностей майбутніх працівників, що зменшує ризики невідповідності кваліфікації нових працівників
	Атестацію здобувачів фахової передвищої освіти здійснює експертна комісія з представників роботодавців та їх об'єднань, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, наукових установ, інших організацій відповідно до положення про експертну комісію, затвердженого колегіальним органом управління закладу освіти (ст. 51)	Забезпечує об'єктивність оцінювання рівня підготовки здобувачів освіти та орієнтує освітній процес на реальні потреби ринку праці, що дозволяє закладам освіти своєчасно оновлювати зміст освітніх програм і зміцнювати зв'язки з професійним середовищем	Можливість безпосередньо оцінити потенційних працівників та залучити найкращих до свого підприємства, що дозволить підвищити якість трудових ресурсів і скоротити час на адаптацію нових співробітників в трудовому колективі
	До освітнього процесу можуть залучатися роботодавці та фахівці підприємств, установ, організацій та закладів, у т.ч. іноземних держав, військовослужбовці ЗСУ, інших військових формувань, працівники правоохоронних органів (ст. 52)	Забезпечує прикладну спрямованість навчання та актуальність здобутих знань і навичок випускниками, що сприяє підвищенню їх вартості на ринку праці та престижу закладу освіти	Вплив на підготовку майбутніх фахівців, формування кадрового резерву відповідно до власних потреб, популяризація підприємства серед молоді і залучення мотивованих талантів
Закон України «Про вищу освіту» №1556-VII від 01.07.2014 р.	Запровадження механізмів стимулювання суб'єктів господарювання усіх форм власності до надання першого робочого місця випускникам ЗВО (ст. 3)	Забезпечення реального працевлаштування випускників, що підвищить привабливість навчання у ЗВО та зменшить розрив між теоретичними знаннями і вимогами ринку праці	Доступ до молодих кадрів, яких можна адаптувати під специфіку діяльності ще на етапі входження у професію. Економічна вигода від інвестування у формування власного кадрового потенціалу
	ЗВО мають право самостійно або разом з іншими закладами освіти, науковими установами, підприємствами, іншими юридичними особами розробляти та реалізовувати освітні програми в межах ліцензії, предметні спеціальності (ст. 32)	Швидка адаптація освітніх програм до вимог ринку праці та впровадження інноваційних підходів до підготовки фахівців завдяки створенню практико-орієнтованих освітніх програм	Можливість безпосередньо впливати на зміст освітніх програм, формуючи майбутніх працівників відповідно до власних потреб, що знижує витрати на адаптацію нових працівників
	З метою вироблення стратегії та напрямів провадження освітньої та/або наукової діяльності керівник ЗВО має право утворювати на громадських засадах дорадчо-консультативні органи (раду роботодавців, раду інвесторів, раду бізнесу, студентську, наукову раду), якщо інше не передбачено статутом ЗВО (ст. 38)	Можливість залучати зовнішніх стейкхолдерів до прийняття стратегічних рішень, що підвищує якість освітніх і наукових процесів, забезпечує їхню відповідність реальним потребам суспільства	Можливість впливу на формування кваліфікаційного профілю майбутніх працівників та інвестувати у підготовку кадрів під власні потреби, що створює умови для довгострокової кадрової стабільності

Продовження таблиці 1.

Нормативний документ	Цитата з документу	Інтерпретація для закладів освіти	Інтерпретація для бізнесу
1	2	3	4
	Дуальна форма – спосіб здобуття освіти здобувачами денної форми, що передбачає навчання на робочому місці на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації обсягом від 25% до 60% загального обсягу освітньої програми на основі договору (ст. 49)	Можливість ЗВО впроваджувати практикоорієнтовані моделі підготовки фахівців, які краще відповідають потребам ринку праці, що підвищує конкурентоспроможність випускників	Можливість інвестувати в підготовку майбутніх кадрів з урахуванням власних технологічних вимог і корпоративної культури, що сприяє формуванню лояльного та мотивованого персоналу
	До освітнього процесу можуть залучатися роботодавці (ст. 52)	Можливість привласнення здобувачами провідних знань	Можливість відбору найкращих здобувачів для працевлаштування
Закон України «Про інноваційну діяльність» №40-VII від 04.07.2002 р.	Забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності (ст. 3)	Оновлення змісту освітніх і освітньо-наукових програм відповідно до інноваційних тенденцій та реальних потреб економіки	Доступ до новітніх розробок і можливість залучити талантів, що підвищить конкурентоспроможність суб'єкта господарювання
Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» №848-VIII від 26.11.2015 р.	Створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності. Сприяння розвитку наукової і науково-технічної діяльності у підприємницькому секторі (ст. 45)	Відкриває можливості для залучення здобувачів та науковців до реальних науково-дослідних проєктів, сприяючи розвитку їхнього інтелектуального потенціалу	Дозволяє розробляти і впроваджувати інновації на основі наукових досягнень, що підвищує ефективність виробництва та додає ринкових переваг суб'єкту господарювання
Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» №4618-VI від 22.03.2012 р.	Організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва (ст. 4)	Дозволяє закладам освіти адаптувати свої програми до потреб малого і середнього бізнесу, пропонуючи гнучкі курси, модулі та сертифікаційні програми, що сприяє зміцненню зв'язку між освітою та бізнесом	Можливість системного підвищення кваліфікації своїх працівників відповідно до потреб ринку, що буде сприяти підвищенню продуктивності й конкурентоспроможності бізнесу, його сталому розвитку

Джерело: розроблено автором на основі чинного законодавства (Про вищу освіту, 2004; Про інноваційну діяльність, 2002; Про наукову і науково-технічну діяльність, 2015; Про освіту, 2017; Про професійну (професійно-технічну) освіту, 1998; Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва, 2012; Про фахову передвищу освіту, 2019).

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що українська нормативно-правова база містить низку положень, що прямо або опосередковано стимулюють стратегічне партнерство освіти та бізнесу в країні. Відкритість до співпраці проявляється у можливості спільної розробки освітніх і освітньо-наукових програм, організації стажувань, дуального навчання, проведення наукових досліджень та замовлення підготовки кадрів. Для закладів освіти це означає більшу орієнтацію на реальні потреби ринку праці, підвищення конкурентоспроможності випускників, а для бізнесу – можливість впливати на якість підготовки фахівців, оптимізувати процес адаптації персоналу та більш широким фронтом впроваджувати інновації у виробничу та управлінську діяльність.

Як бачимо, законодавче регулювання відіграє ключову роль в активізації стратегічного партнерства бізнесу та освіти, адже саме воно формує інституційну рамку, яка або стимулює, або стримує таку співпрацю. Проте наявних важелів, запроваджених на сьогодні на законодавчому рівні явно не достатньо, щоб надати потужного інноваційного поштовху

регіональній економіці. У повоєнний період, коли необхідне прискорене відновлення економіки та людського капіталу, тим більше законодавчі зміни мають стати каталізатором більш глибокої інтеграції освіти та ринку праці. Для цього, на наш погляд, необхідно додатково на державному (законодавчому, адміністративному, політичному) рівні здійснити певні дієві кроки:

запровадити податкові стимули для бізнесу, який інвестує в освіту (наприклад, через розвиток дуальної освіти, стажування, менторські програми, створення навчальних центрів й філіалів ЗВО на базі підприємств тощо), співпрацює з закладами освіти у сфері наукових досліджень, розробок, підготовки кадрів та стажування;

удосконалити нормативну базу дуальної освіти шляхом забезпечення їй більшої гнучкості, спрямованості на регіональний рівень, урахування потреб роботодавців у конкретному секторі економіки чи регіоні;

інституалізувати механізми спільного управління освітніми програмами, наприклад, через створення галузевих рад або регіональних публічно-приватних партнерств, в межах яких бізнес отримає реальні важелі впливу на зміст та пріоритети підготовки талановитих кадрів для власних потреб;

передбачити механізми державного співфінансування програм співпраці освіти і бізнесу, що особливо стане актуальним для регіонів, які найбільшим чином постраждали від війни та мають низький рівень соціально-економічного розвитку. З цією метою доцільно створити цільові програми фінансування в рамках бюджетів регіонального розвитку для підтримки спільних ініціатив місцевого бізнесу та освітніх закладів;

спростити процедури створення спільних підприємств між ЗВО та бізнесом для комерціалізації наукових розробок;

законодавчо закріпити або стимулювати участь представників бізнесу у розробці та перегляді освітніх програм за спеціальностями, що є критичними для інноваційного розвитку та соціально-економічного відновлення регіональної економіки, що дозволить забезпечити їх відповідність потребам провідних галузей регіону;

запровадити на національному та регіональному рівнях платформи або форуми для налагодження контактів та встановлення партнерських відносин між бізнесом та ЗВО;

формалізувати домовленості між представниками бізнесу, ЗВО та органів влади (міжсекторальні угоди), спрямовані на координацію зусиль у сфері розвитку людського капіталу та реалізації спільних стратегічних проєктів на регіональному рівні;

створення регіональних координаційних рад, тобто постійно діючих дорадчих органів, до складу яких входять представники бізнесу, ЗВО, органів місцевої влади та громадських організацій, метою діяльності яких має стати координація стратегічного партнерства в регіоні, узгодження потреб ринку праці з освітніми програмами, ініціювання спільних проєктів та напрацювання пропозицій до нормативно-правових актів щодо розвитку людського капіталу регіону;

сприяти легітиматії неформального та корпоративного видів навчання через визнання результатів таких програм в офіційній системі кваліфікацій.

Впровадження всіх перелічених кроків у життя дозволило б суттєво підвищити актуальність професійних знань і компетентностей випускників закладів освіти, а, отже, забезпечити високу зацікавленість представників бізнесу регіону у залученні та працевлаштуванні таких фахівців. Така співпраця розширює можливості для стажування здобувачів на виробництві, проведення спільних наукових досліджень, розроблення і впровадження інновацій як у навчальний процес, так і в діяльність суб'єктів господарювання. Активні представники бізнесу регіону через співпрацю з провідними ЗВО отримують можливість брати безпосередню участь у професійній підготовці нових кадрів для власних потреб і підвищенні кваліфікації наявного персоналу на базі ЗВО,

доступ до провідних наукових розробок і участі у створенні інновацій. Результатом такої дії мало б стати розв'язання гострих проблем соціального характеру регіону через суттєве скорочення рівня безробіття кваліфікованої молоді, зменшення обсягів міграції молодого кваліфікованого населення регіону за його межі, зростання рівня зайнятості на місцевому рівні, підвищення темпів нагромадження людського капіталу регіону та розвиток талантів, формування сталого середовища для соціально-економічного розвитку територіальних громад. У довгостроковій часовій перспективі взаємовигідна інтеграція освіти й бізнесу сприятиме формуванню конкурентоспроможної національної економіки, що стане потужним чинником для стабілізації соціально-економічної ситуації та поступового виведення України з глибокої кризи.

Висновки

У ході дослідження було з'ясовано, що нормативне підґрунтя стратегічного партнерства бізнесу та освіти в Україні наразі перебуває на фрагментарному рівні й не забезпечує належної інституціоналізації такої взаємодії на регіональному рівні. Виявлено відсутність комплексного підходу до формування правового механізму, який би регулював сталі форми співпраці між суб'єктами освітньої сфери та бізнес-середовища. Акцент зроблено на необхідності удосконалення законодавчої бази в частині дуальної освіти, корпоративного наставництва, фінансування спільних проєктів та залучення бізнесу до проєктування освітніх програм. Обґрунтовано, що стратегічне партнерство сприятиме підвищенню відповідності освітніх програм актуальним потребам регіонального ринку праці. Запропоновано напрями нормативного посилення співпраці, зокрема через створення регіональних координаційних рад, оновлення профільних законів та розробку міжсекторальних угод. Визначено, що правова визначеність стимулюватиме бізнес до більш активної участі у формуванні кадрового потенціалу регіону, що є вже сьогодні актуальним, а в повоєнний період буде ще більше затребуваним. Таким чином, в роботі доведено, що формування цілісної нормативної основи партнерства бізнесу й освіти є ключовою умовою для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів країни. Тому подальші дослідження мають бути спрямованими на оцінку ефективності вже існуючих моделей співпраці бізнесу та освіти в окремих регіонах України з метою виявлення кращих практик та їх подальшого масштабування.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

Список використаних джерел

- Вахович, І. М., & Матрунчик, Д. М. (2023). Інноваційна трансформація поствоєнної економіки регіонів України: перспективи інтеграції освіти, науки та бізнесу. *Бізнес Інформ*, 2, 68–78.
- Грабовенко, Н. В. (2020). Механізми взаємодії держави та бізнесу у сфері вищої освіти. *Публічне управління і адміністрування в Україні*, 19, 144–147.
- Захарова, О. В., & Настенко, О. Р. (2023). Стратегічне партнерство бізнесу та освіти як умова активізації розвитку ІТ-сфери України. *Економіка і організація управління*, 1, 5–15.
- Кизим, М. О., Хаустова, В. Є., & Решетняк, О. І. (2021). Організаційно-економічний механізм інтеграції освіти, науки та бізнесу: модель сучасного університету. *Проблеми економіки*, 4, 29–41.
- Кірдан, О. П. (2019). Синергія вищої економічної освіти, науки та бізнесу як головний ресурс суспільства знань. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 1, 109–113.

- Крупка, М., Демчишак, Н., & Щуревич, О. (2023). Стимулювання співпраці закладів освіти, науки та бізнесу в умовах цифровізації та післявоєнного відновлення України. *Світ фінансів*, 1, 57–70.
- Мазур, І. (2014). Стратегія розвитку партнерства вищої освіти, науки та бізнесу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*, 12, 6–11.
- Максимова, Ю. О., Рудик, О. Г., Максимов, О. С., & Задорожний, Є. М. (2024). Сучасний стан та перспективи вдосконалення співпраці закладів вищої освіти та бізнесу на основі прелімінарингу. *Освітня аналітика України*, 1, 84–95.
- Мотузенко, О. О., & Сисоєва, Ю. О. (2019). Основні тенденції інтеграції науки, освіти і бізнесу як елементу сталого розвитку економіки України. *Географія та туризм*, 48, 114–124.
- Нестеренко, С. С. (2021). Роль взаємодії бізнесу та закладів вищої освіти у формуванні регіональних конкурентних переваг. *Економічний простір*, 166, 35–41.
- Про вищу освіту. Закон України № 1556-VII (2014). *Відомості Верховної Ради*, 37–38, ст. 2004.
- Про інноваційну діяльність. Закон України № 40-VII (2002). *Відомості Верховної Ради*, 36, ст. 266.
- Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України № 848-VIII (2015). *Відомості Верховної Ради*, 3, ст. 25.
- Про освіту. Закон України № 2145-VIII (2017). *Відомості Верховної Ради*, 38–39, ст. 380.
- Про професійну (професійно-технічну) освіту. Закон України № 103/98-ВР (1998). *Відомості Верховної Ради*, 32, ст. 215.
- Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва. Закон України № 4618-VI (2012). *Відомості Верховної Ради*, 3, ст. 23.
- Про фахову передвищу освіту. Закон України № 2745-VIII (2019). *Відомості Верховної Ради*, 30, ст. 119.
- Якушев, О. В. (2017). Формування бізнес-інкубаторів у інноваційно-освітніх кластерах: проблеми та перспективи регіонів України. *Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки*, 4(2), 110–118.

References

- Hrabovenko, N. V. (2020). Mechanisms of interaction between the state and business in the sphere of higher education. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini*, 19, 144–147.
- Kirdan, O. P. (2019). Synergy of higher economic education, science and business as the main resource of the knowledge society. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedagogichni nauky*, 1, 109–113.
- Krupka, M., Demchyshak, N., & Shchurevych, O. (2023). Stimulation of cooperation between educational, scientific and business institutions in the context of digitalization and post-war reconstruction of Ukraine. *Svit finansiv*, 1, 57–70.
- Kyzym, M. O., Khaustova, V. E., & Reshetniak, O. I. (2021). Organizational and economic mechanism of integration of education, science and business: A model of a modern university. *Problemy ekonomiky*, 4, 29–41.
- Maksymova, Yu. O., Rudyk, O. H., Maksymov, O. S., & Zadorozhnyi, Ye. M. (2024). Current state and prospects for improving cooperation between higher education institutions and business based on preliminary research. *Osvitnia analityka Ukrainy*, 1, 84–95.
- Mazur, I. (2014). Strategy for the development of partnership between higher education, science and business. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, 12, 6–11.
- Motuzenko, O. O., & Sysoieva, Yu. O. (2019). Main trends in the integration of science, education and business as an element of sustainable development of the economy of Ukraine. *Heohrafiia ta turyzm*, 48, 114–124.
- Nesterenko, S. S. (2021). The role of interaction between business and higher education institutions in the formation of regional competitive advantages. *Ekonomichniy prostir*, 166, 35–41.
- On education. Law of Ukraine No. 2145-VIII (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 38–39, art. 380.
- On higher education. Law of Ukraine No. 1556-VII (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 37–38, art. 2004.
- On innovative activity. Law of Ukraine No. 40-VII (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 36, art. 266.
- On professional (vocational and technical) education. Law of Ukraine No. 103/98-VR (1998). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 32, art. 215.

- On professional pre-higher education. Law of Ukraine No. 2745-VIII (2019). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 30, art. 119.
- On scientific and scientific and technical activity. Law of Ukraine No. 848-VIII (2015). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 3, art. 25.
- On the development and state support of small and medium-sized businesses. Law of Ukraine No. 4618-VI (2012). *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, 3, art. 23.
- Vakhovych, I. M., & Matrunchyk, D. M. (2023). Innovative transformation of the post-war economy of the regions of Ukraine: Prospects for the integration of education, science and business. *Biznes Inform*, 2, 68–78.
- Yakushev, O. V. (2017). Formation of business incubators in innovation and educational clusters: Problems and prospects for the regions of Ukraine. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, 4(2), 110–118.
- Zakharova, O. V., & Nastenka, O. R. (2023). Strategic partnership of business and education as a condition for activating the development of the IT sphere of Ukraine. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, 1, 5–15.